

Seyss-Inquart en zijn *Generalkommissare* hadden zij formeel niet het recht, aan de bestuursinstanties bij welke zij gedetacheerd waren, instructies te geven, maar daarvan afgezien had Seyss-Inquart het bij het rechte eind toen hij deze *Beaufragten* in de eerste bespreking die hij met hen voerde, 'sozusagen kleine Reichskommissare' noemde.¹ Verscheidenen hunner zouden zich van de formele beperking die wij noemden, niet veel aantrekken: het op schrift stellen van instructies hadden zij lang niet altijd nodig om hun zin door te drijven.

Met dit alles is de Duitse controle nog niet ten halve beschreven. Minstens zo belangrijk als de werkzaamheden die de Duitse 'spionnen' op de departementen en de Duitse *Beaufragten* bij de provinciale besturen en bij de gemeentebesturen van Amsterdam en Rotterdam konden verrichten, was de activiteit van het inlichtingen-apparaat dat van het gehele Duitse bestuurs- en controlestelsel een integraal deel vormde: de *Sicherheitsdienst*. En deze *Sicherheitsdienst* was nog maar één aspect van het wijdvertakte machtscomplex dat de *Reichsführer-SS*, Himmler, ten dele via, ten dele naast het *Reichskommissariat* in Nederland naar binnen gewerkt had.

Himmler en Rauter

Het geheim van de macht die Heinrich Himmler in het Derde Rijk ging uitoefenen (wij schetsten zijn opkomst in *Voorspel*), was gelegen in het feit dat hij een opmerkelijk vermogen had om hoge partij- en staatsfuncties in zijn persoon te verenigen en om partij- en staatsorganisaties te versmelten tot nieuwe, alleen aan hem ondergeschikte apparaten. Het lijkt ons niet nodig, die apparaten in hun talloze vertakkingen weer te geven; voldoende is het wanneer wij ons bepalen tot die onderdelen (met uitzondering voor eerst van de *Waffen-SS*) die direct of indirect voor de bezettingsgeschiedenis van Nederland van belang waren.

Himmler dan, was van 1929 af *Reichsführer* van de *SS* die in '33 in de vorm van de z.g. *Allgemeine SS* al vijftigduizend leden telde: een soort ideologisch keurcorps van het Derde Rijk waarin men opgenomen kon worden zonder lid te zijn van de door velen vulgair geachte *NSDAP*. Met die *SS* was een geheime inlichtingendienst verbonden: de *Sicherheitsdienst* of *SD*, die geleidelijk opgebouwd werd door een van Himmlers kundigste,

¹ W. F. Ross: Aantekeningen, 6 juni 1940, van de bespreking op 4 juni 1940 (*Präs. Abt.*, 10.30, 201228-29).